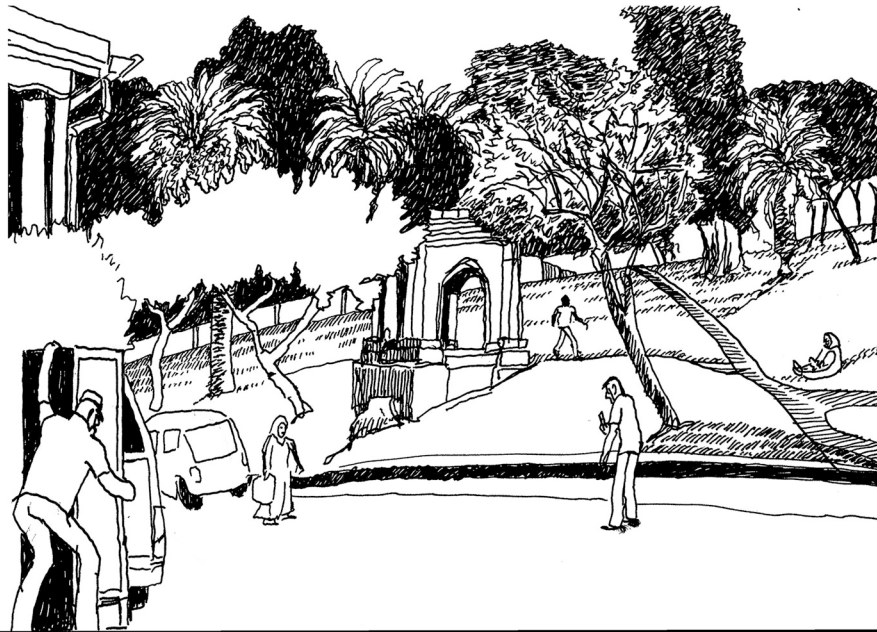

EEN PAAR CIJFERTJES

ALS HAVENSTAD HEEFT TANGER DOOR DE EEUWEN HEEN PLAATS GEBOODEN AAN EEN BONTE VERZAMELING MENSEN. AAN HET BEGIN VAN DE 20STE EEUW TOEN DE BAB TEATROBUURT VORM KREEG, BOOD DE STAD ONDERDAK AAN 20.000 MOSLIMS, 10.000 JODEN, 7.500 SPANJAARDEN EN EEN PAAR DUIZEND VAN ELDERS IN DE WERELD WAARONDER VEEL EUROPEANEN.

SINDS DIE TIJD IS DE SAMENSTELLING VAN DE BEVOLKING DRASTISCH VERANDERD. TEGENWOORDIG IS HET OVERGROTE DEEL VAN DE 1 MILJOEN INWONERS SOENNITISCHE MOSLIMS. 50% DAARVAN SPREKEN ARABISCH, 40% SPREEKT ALLEEN AMAZIGH OF BERBER EN 10% SPREEKT IETS ANDERS, MEESTAL SPAANS OF FRANS.

EEN ZWAKKE MONARCHIE MAAKT VAN EEN LAND EEN MAKKELIJKE PROOI

Hassan I (1836-1894) was Sultan van 1873 tot 1894. Om onafhankelijkheid van de grootmachten te waarborgen, maakte hij gigantische schulden bij diezelfde grootmachten. Hij werd opgevolgd door Abd El Aziz (1881-Tanger 1943). Toen zijn vader overleed was Abd El Aziz 13 jaar.

Hij kon de schulden waarmee hij was opgepadeld niet terugbetalen. Spanje, Frankrijk en Duitsland dwongen hem in 1906 het verdrag van Algeciras te ratificeren. Het betekende het einde van de onafhankelijkheid van Marokko. In 1912 werd het land officieel een Frans/Spaans protectoraat.

TANGERINOS

DE BEWONERS VAN TANGER WORDEN 'TANGERINOS' GENOEMD. DE EERSTE VAN DE HUIDIGE BEWONERS DIE ZICH OP DE PLEK VESTIGDEN WAREN DE AMAZIGH OF BERBERS. DAARNA KWAMEN DE JODEN. VEEL LATER GEVOLGD DOOR ARABIEREN, SPANJAARDEN EN FRANSSEN. DE LAATSTEN ZAGEN ZICHZELF ALS KOLONIALE OVERHEERSERS. DE ENGELSEN KWAMEN OMDAT ZE OVERAL EEN VINGER IN DE PAP WILDEN HEBBEN EN OMDAT IN TANGER ALLES MOCHT WAT THUIS VERBODEN WAS. IN HET BEGIN VAN DE 20STE EEUW KREEG TANGER DE REPUTATIE VAN INTERNATIONALE VRIJPLAATS.

OP EEN GEGEVEN MOMENT HAD IEDER LAND EEN GEZANTSCAP IN TANGER, ZELFS LANDEN DIE NIET BESTONDEN. EIND 19DE EEUW WAS DE STAD RIJP VOOR KOLONIALE ANNEXATIE. HET VIEL IN 1912 AAN SPANJE. IN 1924 WERD HET TOT 'INTERNATIONALE ZONE' VERKLAARD.

OP HET VOORMALIGE CHRISTELIJKE KERKHOF STAAN HER EN DER GRAFMONUMENTEN VAN VERGETEN VREEMDELINGEN: EEN ARTS..., EEN JONGE OFFICIER AFKOMSTIG UIT EEN VREEMD LEGER... HET ZAL DE MENSEN VAN NU EEN WORST WEZEN.

Abd El Aziz werd afgezet door Abdelhafid (1873-1937). Hij was Sultan van 1908 tot 1912. Zijn grote fout was dat hij de hulp van Frankrijk inriep om een volksopstand te onderdrukken. Toen het Franse leger eenmaal in het land was ging het niet meer weg. Hierna deed hij troonafstand. Yoesoef (1881-1927) volgde hem op. Maar het was te laat. In 1912 werd het land verdeeld tussen Spanje en Frankrijk. Noord Marokko en Tanger vielen aan Spanje.

BUREN

TOEN DE BAB TEATRO BUURT GEBOUWD WERD, WAS TANGER EEN MULTICULTURELE STAD WAAR IEDERE BEVOLKINGSGROEP DE ANDER NAAR HARTELUST VERACHTTE. DE LITERATUUR STAAT BOL VAN DE DENIGRENDEN UITLATINGEN DIE EVEN TUSSEN NEUS EN LIPPEN DOOR GEVENTI-LEERD WERDEN. EEN PROEVE LEERT ONS DAT: SPANJAARDEN VIES EN CORRUPT WAREN, FRANSSEN IJDEL EN ONBETROUWBAAR, ENGELSEN IMMOREEL EN ARROGANT. JODEN WAREN OPLICHTERS EN ONDERKRUIPELS EN MOSLIMS ACHTERLIJK EN INHALIG.

(ALLE GEBRUIKTE BIJWOORDEN ZIJN TROUWENS ONDERLING VERWISSELBAAR.) ALLEMAAL VONDEN ZE DAT HUN EIGEN CULTUUR EN GODSDIENST BOVEN DIE VAN DE ANDEREN UITSTAKEN: DE SPANJAARDEN VONDEN ZICHZELF MOREEL HOOGSTAAND DOOR HUN KATHOLICISME, DE FRANSSEN ZAGEN ZICHZELF ALS GELETTERD EN VER- LICHT, DE ENGELSEN EERLIJKE WERELD- HEERSERS, DE JODEN HARDWERKEND EN FATSOENLIJK EN DE MOSLIMS VONDEN DAT ZE HET WARE GELOOF IN PACT HADDEN.

DE MENDOUBIA

DE MENDOUBIA WAS DE ZETEL VAN DE 'INHEEMSE' GOUVERNEUR VAN TANGER. DE MENDOUB. IN DE KOLONIALE TIJD EN IN DE TIJD TOEN TANGER EEN INTERNATIONALE ZONE WAS, GOLDEN VOOR DE MAROKKAANSE TANGERINOS ANDERE REGELS. VOOR HEN WERD DE BESTUURSSTRUCTUUR VAN HET SULTANAAT AANGEHOUDEN. HET WAS EEN BESTUUR VOOR DE LOI' VOOR MENSEN DIE TOCH NIET MEETELDEN. DE INTERNATIONALE GEMEENSCHAP HAD EEN EIGEN BESTUUR. ZIJ HADDEN OOK ALLERLEI PRIVILEGES WAARVAN DE LAATSTE PAS VIJF JAAR NA DE ONAFHANKELIJKHEID, IN 1961, WERD INGETROKKEN.

TEGENWOORDIG IS DE MENDOUBIA EEN OVERHEIDSGEBOUW WAAR ONDER MEER VERGUNNINGEN WORDEN AFGEGEVEN. DE BINNENPLAATS ERVAN WORDT TOTAAL OVERHEERST DOOR EEN GIGANTISCHE 'FICUS RELIGIOSA' MET ENORME LUCHTWORTELS. DE 'BANYAN' ZOALS HIJ IN TANGER WORDT GENOEMD IS EEN UIT INDIA AFKOMSTIGE 'BODHI BOOM' ZO GENOEMD OMDAT DE BOEDDHA IN DE SCHADUW ERVAN VERLICHTING (BODHI) BEREIKTE. 'ER ZIJN PAPIEREN DIE BEWIJZEN', WORDT GEZEGD, 'DAT DE BOOM 600 JAAR OUD IS'. DAN ZOU DE BANYAN GEPLANT ZIJN IN DE TIJD DAT TANGER IN PORTUGEESE HANDEN WAS.

'Toen ik aankwam, waren er twee Tangers: het koloniale en in-ternationale Tanger, en het Arabische Tanger dat getekend werd door ellende en onwetendheid. Als ik moest eten, had ik de keus tussen het afval van deze twee Tangers. Mijn voorkeur ging uit naar het afval van het Europese gedeelte van de stad, omdat het rijker was aan voedingswaarde.'

Dit is een uitspraak van Mohamed Choukri (1935-2003) schrijver van ondermeer het autobiografische meesterwerk 'Hongerjaren'.

Choukri en zijn ouders kwamen in de veertiger jaren door honger gedreven vanuit de bergen naar Tanger. Zij leefden er in bittere armoede.

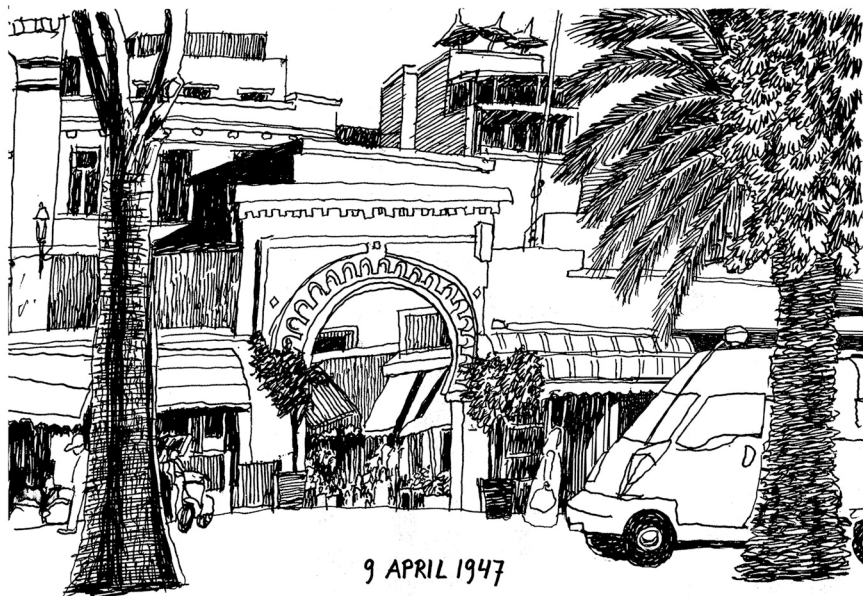

KONINKLIJK BEZOEK

OP 9 APRIL 1947 LOGEERDE KONING MOHAMMED V BIJ DE GOUVERNEUR IN DE MENDOUBIA. DEZE DAG IS VOOR EEUWIG IN HET MAROKKAANSE BEWUSTZIJN GEGRIFT. DE GRAND SOCCO HEET OFFICIEEL PLACE 9 AVRIL 1947 ALHOEWEL NIEMAND HET GEBRUIKT. MOHAMMED V OF SIDI MOHAMMED ZEALS HET VOLK HEM NOEMDE, WERD IN 1927 DOOR DE FRANSEN AANGEWEEZEN OM ZIJN VADER OP TE VOLGEN. OMDAT HIJ BEDEESD WAS EN EEN ZWAKKE GEZONDHEID HAD, DACHTEN DE FRANSEN DAT HIJ AAN HUN LEIBAND ZOU LOPEN. DAT DEED HIJ OOK. TOT OP ZEKERE HOOGTE. ONDANKS DAT HIJ TOTAAL GEEN POLITIEKE MACHT HAD EN ALLE MILITAIRE VERZET TEGEN HET KOLONIALE GEZAG GEBROKEN WAS, WIST HIJ TELKENS DE FRANSEN OP HET VERKEERDE BEEN TE ZETTEN. ZO WERD SIDI MOHAMMED HET SYMBOOL VAN HET GROEIEND NATIONALISME.

Koning MOHAMMED V (1909-1961) tijdens zijn rede op 9 april 1947 in Tanger

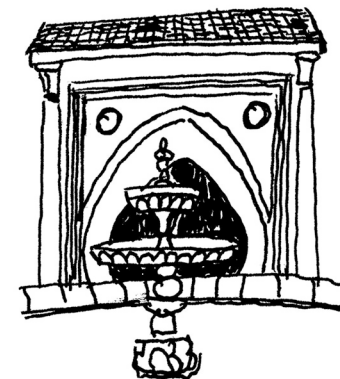

9 APRIL 1947

HET VERZET KWAM VANUIT DE MOSKEEEN OP GANG. HET WERD HARD NEERGESLAGEN. DE KONING BEIDDE ZIJN TIJD. IN DE 2DE WERELD- OORLOG WERD MAROKKO VANUIT DOOR DE NAZI'S GECONTROLEERD 'VICHY' GEREGEERD. DE KONING REAGEERDE PASSIEF, ZO NEGEERDE HIJ BEVELEN OM 'DAHIRS' UIT TE VAARDIGEN DIE 'ZIJN' JOODSE ONDERDANEN IN LEVENSGEVAAR ZOUDE BRENGEN. NA DE OORLOG GREEP SIDI MOHAMMED ZIJN KANS.

OP 9 APRIL 1947 NA HET VRIJDAGGEBED IN DE GROTE MOSKEE HIELD DE KONING TEGENOVER DEZE POORT EEN REDEVOERING WAARIN HIJ OPRIEP TOT ONAFHANKELIJKHEID. HET VOLK PAKTE DE HANDSCHOEN OP. DE FRANSEN HADDEN GEEN ANDER ANTWOORD DAN HEM TE VERBANNEN, MAAR HUN MACHT WAS EIGENLIJK AL GEBROKEN. IN 1956 WERD MAROKKO ONAFHANKELIJK. KONING MOHAMMED V STIERF IN 1961.

HOOFDSTUK 7 DE GRAND SOCCO

DE GROTE MARKT

GRAND SOCCO IS GROTE MARKT OP Z'N TANGERS. NET ALS BAB TEATRO IS HET EEN CHARMANTE MENGING VAN SPAANS EN ARABISCH. SOCCO IS EEN VERBASTERING VAN SOEK HET ARABISCH VOOR MARKT. DE GRAN SOCCO WAS OORSPRONKELIJK EEN GROTE VLAKE BUITEN DE POORTEN VAN DE MEDINA. DAAR BRACHTEN DE KARAVANEN GOEDEREN VAN VERRE EN BOEREN WAREN VAN HET LAND.

VANAF HET BEGIN VAN DE 20STE EEUW IS DOOR BEBOUWING AAN DE RANDEN HET STEEDS KLEINER GEWORDEN. VAN DE OORSPRONKELIJKE VLAKE IS NOG EEN KLEIN HOEKJE OVER EN ER IS ALLANG GEEN MARKT MEER. HET IS NU EEN VERKEERSPLEIN. TOCH ZITTEN ER VOOR DE POORT NAAR DE RUE D'ITALIE NOG ALTIJD EEN PAAR MANNETJES DIE KRANEN EN LEIDINGEN TE KOOP AANBIEDEN.

DE FONTEIN

DE GRAND SOCCO IS EEN BELANGRIJK VERKEERSPLEIN TUSSEN HET NIEUWE EN OUDE DEEL VAN TANGER. NIET EENS ZOZEER VOOR AUTOS, MAAR WEL VOOR VOETGANGERS. ZO NU EN DAN WORDT HET HERINGERICHT. ZO ZIJN DE VROLIJK GEKLEURDE BLOEMPERKEN VERVANGEN DOOR EEN GROOTSE FONTEIN, DIE VRIJWEL NOOIT ALS DUSDANIG GEBRUIKT WORDT. DE MENINGEN LOPEN STERK VITEEN OVER DE ESTHETISCHE WAARDE VAN HET HORIZONTALE BETONNEN GEVAARTE OP HET HELLENDE VLAK VAN HET PLEIN.

ECHTER IEDEREEN IS HET ER OVER EENS: DE BANKJES DIE OVERAL STAAN ZIJN EEN AANWINST. WANT DE GRAND SOCCO IS ZOWEL EEN DRUK GEBRUIKT ZAKELIJK KRUISPUNT TUSSEN TWEE DELEN VAN DE STAD ALS EEN VERMAKELIJKE PLEK OM UIT TE RUSTEN EN MENSEN EN KATTEN TE KIJKEN.

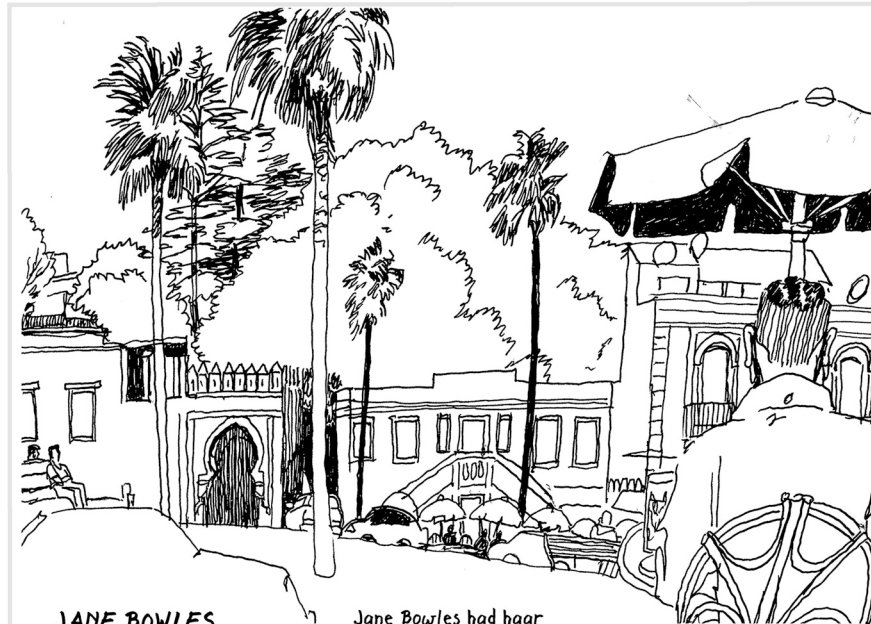
De Engelse kerk van Sint Andrew

DE BERBERMARKT

ROND DE MUUR VAN HET KERKHOF VAN DE KERK VAN ST ANDREW WORDT DE BERBERMARKT GEHOUDEN. DAAR BIEDEN DE BOERINNEN UIT HET ACHTERLAND HUN GROENTEN EN KRUIDEN TE KOOP AAN. DE BOERINNEN ZIJN HERKENBAAR AAN HUN ENORME GROTE, BONT VERSIERDE, RIETEN HOEDEN.

SOMMIGE MARKTVROUWEN, ZO GAAT HET GERUCHT, ZIJN BOVENDIEN BEDREVEN IN DE GEHEIME KUNST VAN HET MAKEN VAN MIDDELTJES, MENGSELTJES EN DRANKJES OM MENSEN MEE TE BETOVEREN. DE BERBERMARKT IS DAAR BELAND TOEN DE GRAND SOCCO EEN VERKEERSPLEIN WERD.

JANE BOWLES EN CHERIFA

EEN VAN DE BUITENGEWONE, EXCENTRIEKE VROUWEN DIE TANGER ALS WOONPLAATS KOZEN, WAS DE AMERIKAANSE JANE BOWLES. JANE KWAM IN 1948 OP 31 JARIGE LEEFTIJD NAAR TANGER OM MET HAAR MAN PAUL TE ZIJN. ZE BLEEF ER TOT ZE DODELIJK ZIEK NAAR EEN HOSPICE IN MALAGA WERD GEBRACHT WAAR ZE IN 1973 STIERF.

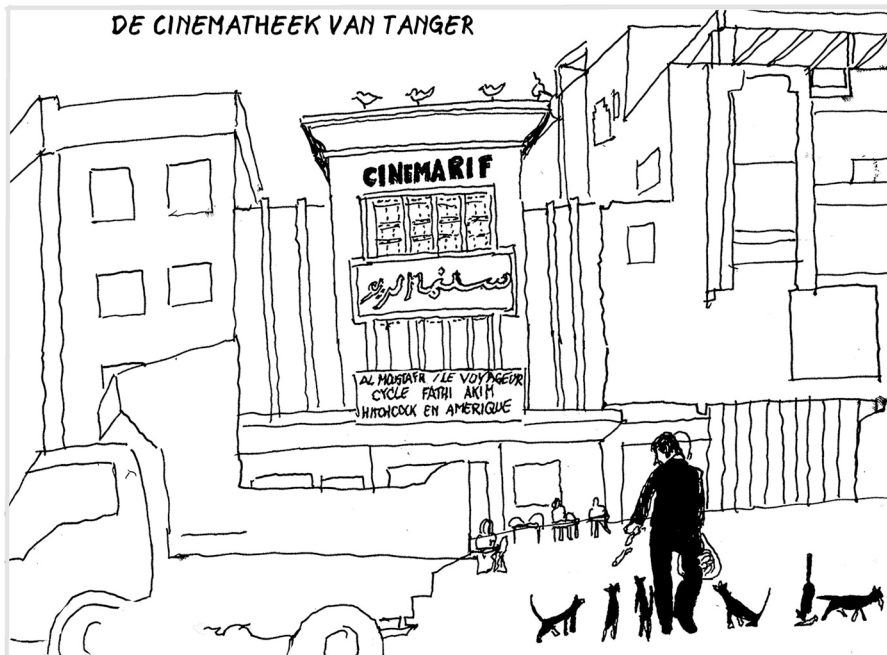
CHERIFA VERKOCHT GRAAN OP DE GRAND SOCCO. VOOR EEN MAROKKAANSE VROUW UIT DIE TIJD GEDROEG ZE ZICH NIET ALLEEN ERG ONAFHANKELIJK, ZE ZOCHT OOK DE GRENZEN VAN HET TOELAATBARE. TOEN ZE ELKAAR IN '49 ONTMOETTEN, WAS CHERIFA 20 EN ONGELETERD, MAAR HET MIDDELPUNT VAN EEN GROEP VRIJGEVOCHTEN MARKTVROUWEN.

Jane Bowles had haar reputatie als schrijfster verworven met slechts een roman, 'Two Serious Ladies' en een toneelstuk 'In The Summerhouse'.

JANE VIEL ALS EEN BAKSTEEN VOOR CHERIFA. HET WAS ECHTER NIET MAKKELIJK OM DE WERELD VAN CHERIFA BINNEN TE DRINGEN. JANE DEED ER ALLES AAN OM DOOR CHERIFA EN HAAR VRIENDINNEN GEACCEPTEERD TE WORDEN; ZE LEERDE HET ARABISCH VAN DE TANGERINOS EN KOCHT GOUDEN TANDEN VOOR HAAR AANBEDENE. UIITEINDELIJK TROK CHERIFA BIJ HAAR IN, MAAR DE AFSTAND TUSSEN HET LEVEN VAN EEN MARKTVROUW EN DIE VAN EEN AMERIKAANSE SCHRIJFSTER BLEEF ONOVERBRUGBAAR. DOOR DE MAROKKAANSE VRIENDEN VAN PAUL BOWLES, WERD CHERIFA UITGEMAAKT VOOR HEKS EN GEVAARLIJKE GIFTMENGSTER. HET KOMT PRECIES OVEREEN MET HET BEELD VAN DE LESBIENNE IN DE ARABISCHE VERTELLINGEN. ERGER WAS DAT DEZE VRIENDEN DE DOOD VAN JANE IN CHERIFAS SCHOENEN PROBEERDEN TE SCHUIVEN.

DE CINEMATHEEK VAN TANGER

CENTRAAL OP DE GRAND SOCCO LIGT CINEMA RIF. GEBOUWD IN 1938 LEEK HET EROP DAT DIT THEATER HETZELFDE LOT BESCHOREN WAS ALS DIE ANDERE BIOSCOOP IN DE BAB TEATROBUURT DE CAPITOL, TOEN ER IN HET BEGIN VAN HET NIEUWE MILLENNIUM ALLEEN NOG B-FILMS UIT BOLLYWOOD GEDRAAI WERDEN. OP HET LAATSTE MOMENT WERD HET ECHTER GERED DOOR MULTIMEDIA KUNSTENARES YTO BARRADA (1971-). SAMEN MET EEN PARTNER NAM ZE DE BIOSCOOP OVER EN VERANDERDE HET IN EEN ECHTE FILMTEPEL. CINEMA RIF WERD IN 2007 HEROPENDE ALS CINEMATHEEK.

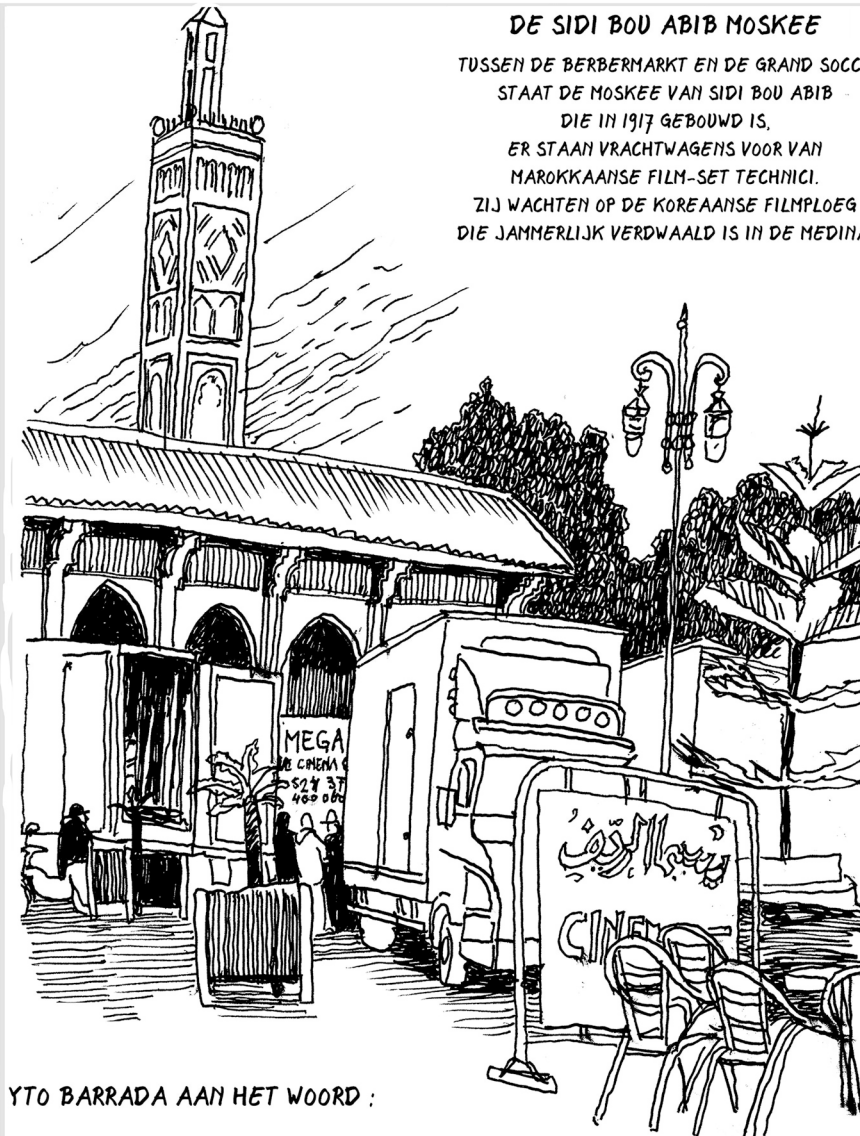

YTO BARRADA

DE CINEMATHEEK IS EEN PLEK WAAR MEERDERE FILMS PER DAG VERTOOND WORDEN MET IN DE OCHTEND PLAATS VOOR DOCUMENTAIRES EN WAAR THEMAMAKEN WORDEN GEORGANISEERD. HET IS OOK BEDOELD ALS PODIUM VOOR MAROKKAANSE FILMMAKERS, ACTEURS EN TECHNICI. IN OKTOBER 2018 WERD BIJVOORBEELD HET AABIYAT FESTIVAL GEHOUDEN DAT GEWIJD WAS AAN VROUWELIJKE CINEASTEN UIT HET ARABISCH TAALGEBIED. DAARIN WERD OOK EEN SPEELFILM VERTOOND VAN DE UIT TANGER AFKOMSTIGE REGISSEUSE NAJISS HEJJAR.

DE SIDI BOU ABIB MOSKEE

TUSSEN DE BERBERMARKT EN DE GRAND SOCCO STAAT DE MOSKEE VAN SIDI BOU ABIB DIE IN 1917 GEBOUWD IS. ER STAAN VRACHTWAGENS VOOR VAN MAROKKAANSE FILM-SET TECHNICI. ZIJ WACHTEN OP DE KOREAANSE FILMPLOEG DIE JAMMERLIJK VERDWAALD IS IN DE MEDINA.

YTO BARRADA AAN HET WOORD :

'Er worden veel films gemaakt in Marokko waarbij Marokkaans talent betrokken is, die nooit in het land vertoond worden. We zitten in Tanger vlakbij Europa. Voor Marokkanen is die grens echter gesloten. Daardoor keren de mensen steeds meer in zichzelf. Maar zelfs als wij er niet op uit kunnen de wereld in, hebben we hier toch een venster naar die wereld.'

'De jongeren hier hongeren naar kennis. Ze zijn gepassioneerd over politiek en willen dingen ontdekken, maar de politieke arena zit dicht. Alleen op cultureel gebied is er ruimte om maatschappelijke kwesties aan de orde te stellen en om discussies aan te moedigen.'

TOT ZIENS IN CINEMA RIF

HET TERRAS EN DE FOYER VAN DE CINEMA RIF ZIJN POPULAIRE HANGPLEKKEN VOOR KUNSTENAARS, STUDENTEN, TOERISTEN EN WILLEKEURIGE VOORBIJGANGERS. BOVENDIEN IS DE FOYER NET ALS DE SANDWICHSHOPS EEN PLEK WAAR VROUWEN EN MEISJES 'VEILIG' KUNNEN 'ZITTEN' IN TEGENSTELLING TOT DE KOFFIE- EN THEEHUIZEN DIE HET EXCLUSIEVE TERREIN VAN MANNEN ZIJN. HET IS EEN ECHTE ONTMOETINGSPLAATS: AFGESPROKEN OF TOEVALLIG.

ER IS ALTIJD WEL EEN PLAATSELIJKE KUNSTENAAR TE VINDEN IN DE FOYER. HIER ZIJN ZOUIR OITACHE (RECHTS) EN ZIJN VRIEND YOUSSEF MAHABI. ZOUIR IS ADVOCaat, SCHILDER, RUIMTELIJK ONTWERPER EN OVERTUIGD RASTA. WANDSCHILDERINGEN VAN HET TWEETAL KOM JE OVERAL IN TANGER TEGEN. NOAM MANAGER VAN DAR EL KASBA GAF ZOUIR IN 2014 ZIJN EERSTE OPDRACHT: HET BESCHILDEREN VAN DE BUITENMUUR VAN ZIJN HOTEL. SINSDIEN ZIJN ZE ER DRUK MEE.

HOOFDSTUK 9

SPAANS EN HAKITIA

